

טקס יום הזיכרון לשואה ולגבורה תש"ף |

ילדות ונעורים בצל השואה

תקופת השואה גזלה מילדים ובני נוער את ילדותם וימי נעוריהם.

לעתים קרובות נאלצו הילדים להתבגר מהר מהצפוי, ולקבל על עצמם אחריות כבדת משקל לגורלם ואף לגורל בני משפחתם. פעמים רבות נאלצו להתמודד לבדם עם המצוקות שכפתה עליהם המלחמה.

כמיליון וחצי מתוך ששת מיליון היהודים שנרצחו בשואה היו ילדים.

ילדים תמימים וחסרי ישע, שלא הספיקו לממש את חלומותיהם ואת תקוותיהם לעתיד.

להם מוקדש טקס זה.

כיצד חיו ילדים לפני המלחמה? מה אהבו? על מה חלמו? מה קרה להם ולחלומותיהם בתקופת השואה?

"האם יש בכלל ילדים בגטו?" שואל יוסף זליקוביץ', ומשיב: "בגטו אין ילדים אלא יהודים קטנים".

האמנם אבדה הילדות בתקופת השואה, או שמא קיבלה אופי אחר? האם יכולים להיות קווי דמיון בין תקופת הילדות וגיל ההתבגרות שאנו מכירים מעולמנו אנו?

שיר – גיא ויהל / המברִיחַ הקטן לחצו על התמונה להאזנה

על החיים לפני השואה

לפני השואה חיו היהודים בארצות שונות ודיברו בשפות שונות. אווה ומיכאל מספרים על חייהם לפני המלחמה.

פברואר 1944

"אני אווה. נולדתי בהונגריה. לכבוד יום ההולדת שלי קיבלתי מאבי זוג נעלי עקב. עד עכשיו נעלתי רק נעליים שטוחות... מסבתא לואיזה קיבלתי שלוש פיז'אמות, ממחטות צבעוניות וממתקים. מדודה לילי, שרשרת זהב קטנה יפה. יומני היקר, בשרשרת זו אשא מכאן ואילך את המפתח הקטן, שבו אסגור אותך, שלעולם לא ייודעו לאיש סודותיי".

"אני מיכאל. נולדתי בפולין בעיר יפהפייה, על גדות הנהר ויסלה. כשהייתי בן תשע עברנו לדירה גדולה ויפה עם חצר. היינו משפחה מסורתית. בשבתות וחגים הייתי הולך עם אבא לבית הכנסת. אבא התפלל ואני שיחקתי עם חבריי עליז בית הכנסת".

ואז פרצה המלחמה

לחצו על התמונה לצפיה בסרטון

מי התחיל במלחמה?

מילים: בת שבע דגן

בְּגֶרְמָנִיָּה הִנְאָצִית קָרָה הַדָּבָר
וְהִרְבֵּה עַל כֶּךָ עוֹד יִסְפֹּר.
הָיָה שָׁם אִישׁ רָשָׁע, צוֹרֵר
יוֹתֵר מִכָּל אוֹיֵב אַחֵר.
אֲדוֹלֵף הִיטְלֵר - כֶּךָ נִקְרָא -
אִישׁ אִיוִם, אֶכְזָר, נוֹרָא.

הוא רָצָה לְכַבּוֹשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָם
בְּכַח הַזְרוּעַ, כִּי שָׁנָא אֶת כָּלָם:
הוא שָׁנָא פּוֹלְנִים,
רוֹסִים, צוּעֲנִים,
אֵךְ יוֹתֵר מִכָּל הוּא שָׁנָא יְהוּדִים -
זְקֵנִים, צְעִירִים, אֲפֵלּוּ יְלָדִים.

הָיוּ לוֹ צָבָא וְנֶשֶׁק רַב
לְצֹאת עִם חֲיָלָיו לְקָרֵב.
וּמָה אֶת חֲיָלָיו לָמַד?
לְהִשְׁמִיד,
לְהָרֵג
וּלְאַבֵּד.

הילדה שהפכה לנערה בשואה ושרדה כדי לספר...

מחברת השיר, בת שבע דגן, נולדה בשנת 1925 בלודז' שבפולין לשלמה-פישל, בעל בית מלאכה ולפייגה, תופרת, אחות לשמונה. את שנות נעוריה חוותה כאסירה במחנות הריכוז אושוויץ, ראונסבריק ומלחוב, ושחררה בגיל 20 על ידי הצבא הבריטי, אחת הבודדות במשפחתה ששרדו את המלחמה.

עלתה לארץ בשנת 1945 והחלה לפרסם את כתביה בשנת 1991. החלה דרכה כגננת ומחנכת, ובהמשך חייה התפרסמה כעיתונאית, סופרת ומשוררת. פועלה החינוכי והספרותי מתמקד בשיתוף חוויותיה כילדה וכנערה בתקופת השואה לדורות הצעירים.

היא אינה מגדירה עצמה כ"ניצולת השואה", אלא כ"שורדת אושוויץ", שלחמה על הישרדותה בתנאים הקשים שהתקיימו בשואה.

בת שבע הדליקה משואה בטקס יום העצמאות 2012 וכיום היא בת 95.

סרטון הגבורה של בת שבע דגן - לחצו על התמונה לצפיה

קטע מיומנו של רודאשבסקי מגיל 14, המתאר את יום הגירוש לגטו:

"הטרגדיה הגדולה הראשונה. אנשים הולכים רתומים לצרורות, שהם גוררים אחריהם על הכביש. אנשים נופלים. צרורות מתפזרים. לפני אישה כפופה תחת צרור. מן הצרור נשפך בלי הרף אורז, כמחרוזת על פני הרחוב. [...] אינני חושב על שום דבר: לא על מה שאני מאבד, לא על מה שאבד זה עתה, לא על מה שעומד לפני. אינני רואה לפני את הרחוב, את העוברים ושבים; אני רק מרגיש שאני עייף נורא, אני מרגיש כי בוער בי עלבון, כאב. הנה כבר שער הגטו. גוזלים ממני את החרות, גוזלים ממני את ביתי, גם את רחובות וילנה המוכרים, שאני אוהבם כל כך. קורעים אותי מכל מה שחביב עלי ויקר לי".

סיפורו של יצחק רודאשבסקי

בהיותו נער בן 14 החל לתעד את חייו ביומן. בן יחיד להוריו, תלמיד מצטיין. בין השנים 1941-1943 כתב למעלה מ-200 עמודים ביידיש בהם סיפר על מאבקו להישרדות תחת הכיבוש ובגטו. בין הגילאים 14-18 סייע באיסוף מידע על הגטו למען הדורות הבאים, והיה פעיל בתנועת נוער שפעלה בסתר. רודאשבסקי נורה למוות בטבח פונאר במהלך חיסול גטו וילנה בשנת 1943, בהיותו בן 18 בלבד. את יומנו גילתה בת דודו, שרה וולושין (קליבץ), בשנת 1944, לאחר שנמלטה מווילנה עם חיסול הגטו ולחמה בשורות הפרטיזנים.

בתמונות: רודאשבסקי בדרכו לבית הספר, וילנה, פולין והעמוד הראשון ביומנו

שיר - אמא שלי / נועה קירל לחצו על התמונה להאזנה

"אנחנו מעריכים כל דבר שיש לנו בחיים, כל דבר קטן"
סרטון עדות – יהודית ברנע, ליה הובר, לחצו על התמונה לצפיה

שירת התקווה – לחצו על התמונה להאזנה ומילות ההמנון

